

Kerényi Mari: Az iránytű

Klein Sándor 80. születésnapjára

Egy műhelybeszélgetésen ezt mesélte: *Gyerekkoromban mindig azt hittem, hogy örökké csak észak felé megyek. Hiszen a mondóka úgy szól: előttem van észak, hátam mögött dél... Tehát amerre megyek, arra van észak. Később világosítottak fel, hogy egy nagyon lényeges dolgot hagytam ki a mondókából: azt, hogy HA. HA előttem van észak, AKKOR van a hátam mögött dél...¹* De hát hol is van észak? Mi az igazodási pont? Ő az emberi szabadság, a személyiség kiteljesedésének lehetőségeit kutatva talált rá a maga iránytűjére.

Aki Magyarországon a humanisztikus pszichológiával találkozik, az *Klein Sándor*-ral is találkozik – és persze fordítva: munkásságát alapvetően meghatározza a *Carl Rogers* nevéhez köthető irányzat. Rogers könyveit az ő gondozásában olvashatjuk, számtalan saját írása szól a személyközpontú megközelítés elméleti hátteréről, alkalmazási lehetőségeiről, gyakorlatáról. Ha valaki el akar mélyedni a témában, a több könyvespolcot megtöltő kötetei közül válogathat. Mégis a legfontosabb üzenete talán csak ennyi: „A humanisztikus megközelítés nem eljárásokat, technikákat, módszereket jelent, hanem szemléletet, létezési módot.”² Mennyivel nehezebb ez! De hát lehet-e másként?

Amikor embereknek dolguk akad egymással, akkor dönteniük kell, hogy szerepeket magukra öltve vagy teljes személyiségüket felvállalva közelednek egymáshoz. Hogy elvárásokkal vagy elfogadással fordulnak egymás felé, hogy a nyitott, megértő figyelem vagy az áradó tényközlések uralják-e a kommunikációjukat. Így van ez a személyes kapcsolatokban, a munkahelyeken és az iskolákban. Ez utóbbi felismerés fordította Klein Sándor figyelmét a pedagógia felé:

...rádöbbentem arra, hogy a mai iskolai gyakorlatban valami alapvetően rossz és amitől egyszersmind az az erős kényszerítő érzésem támadt, hogy szerény képességeimmel és lehetőségeimmel valamit nekem is tennem kell a jobbítás érdekében [...]. Az iskolákban a tananyag központibb szerepet tölt be, mint a gyerekek – akiért lennie kellene.³

A huszadik század utolsó negyedében már itt-ott megjelenő, valóban rendkívüli eredményeket felmutató újító gyakorlatok: *Dienes Zoltáné*, aki játékként közeledik a matematika tanításához, *Varga Tamás* komplex matematikatanítási módszere, *Winkler Márta* iskolapéldája inspiráló hatása

---

De hát hol is van észak?

---

¹ Kerényi Mari: Merre van észak? A Klein Sándorral folytatott műhelybeszélgetés alapján. *Menedzser Praxis*, 2011.

² Klein Sándor és Kiss Julianna: Humanizmus és hatékonyság. in: Klein Sándor: *Gyerekközpontú iskola*. EDGE 2000 Kiadó, 2002. 205. o.

³ Klein Sándor: Előszó. in: Carl R. Rogers és H. Jerome Friberg: *A tanulás szabadsága*. EDGE 2000 Kiadó – Oktatókutató és Fejlesztő intézet, 2007. 9–10.

bátoríthatta, hogy hat évig tartó „szegeci kísérlete” egyenesen a pedagógusképzésbe emelje be a humanisztikus pszichológiát. Hitvallásához hűségesen nem az elméleti oktatás keretében, hanem a hallgatóknak eleven élményt kínálva, hogy megélhessék azt és fejlődhessenek általa:

[A kísérlet] ...célja az volt, hogy – Rogers kifejezésével – „tanulóközpontúbbá” tegyük a tanárképzést és továbbképzést [...], pszichológiai ismeretek elsajátíttatása helyett elsősorban pszichológiai *szemléletmód* kialakítására, tanári fogások megismeretése helyett a fejlett személyiség formálódásának elősegítésére törekedtünk. [...] meg vagyok győződve arról, hogy a pszichológiaoktatás célja a *tanárképzésben* elsősorban az, hogy *hozzájáruljon a tanárjelöltek egészségesen fejlett személyiségének kialakításához*, elősegítse alkotóképességük kibontakozását, szemléletük tanulóközpontúvá válását.⁴

Merre is van észak? Akinek jó az iránytűje, az pontosan tudja. S tudja azt is, hogy nincs mese:

Ha az a célunk, hogy elősegítsük a másik ember személyiségének fejlődését, akkor azt is meg kell mondani, mit is tekintünk fejlett személyiségnek. A fejlett személyiségű ember felelősséget vállal tetteiért, nyitott az emberi kapcsolatokra, képes és kész az együttműködésre.

És az is biztos: akkor leszünk képesek ehhez segítséget nyújtani tanítványainknak, ha mi magunk is változunk, fejlődünk. Ha valóban támogatni akarjuk diákjainkat, akkor nem bújhatunk a biztonságosnak vélt tanárszerepbe a diákszerepbe visszahúzódó tanítványainkkal szemben. Muszáj Valakivé válni. „Tananyag, tantárgyi struktúra, az iskola felszereltsége stb. fontos tényezők, de a *döntő* tényező [...] a *tanár* – tevékenységében megnyilvánuló – *személyisége*.”⁵

Szép és nehéz így élni, így tanulni és tanítani. Mégis ez az egyetlen igazi tanulás, ez, ami a személyiség egészére hatással van. Tanár és tanítványa együtt fejlődhet.

Ehhez megteremteni az *őszinte*, elfogadó közeget az iskolában a pedagógus dolga, és tudjuk, nem könnyű. Sose volt az, de az utóbbi években mind nehezebbé vált. A kevés, és már csak a szakzsargonban alternatívnak nevezett iskola belső világa még őrzi a gyerekközpontúság felmérhetetlen kincsét. Még vannak elhivatott pedagógusok, akik a tanterem ajtaját bezárva óvják a fészek melegét. Alkotó emberek, akik szabad, kíváncsi, alkotó emberekké hagyják növekedni

tanítványaikat. Akiknek az iránytűje a közoktatás mind viharosabb napi hullámverésében sem zavarodott össze.

Jó, hogy van kihez, mihez fordulunk. Köszönjük Klein Sándornak, hogy sosem hagyja elfeledni, merre is van észak.

Muszáj Valakivé válni.

---

⁴ Klein Sándor: Útban a gyerekközpontú iskola felé. In: Klein Sándor: *Gyerekközpontú iskola*. EDGE 2000, 2002. 9. o. (Kiemelések a szerzőtől)

⁵ Klein Sándor és Farkas Katalin: Pedagógusok a tehetségfejlesztés szolgálatában. In: Klein Sándor: *Gyerekközpontú iskola*. EDGE 2000, 2002. 145. o. (Kiemelések a szerzőktől)